

Светлината
свети в мрака,
но мракът
не я схвана.

Йоан 1:5

ТЕМА НА БРОЯ

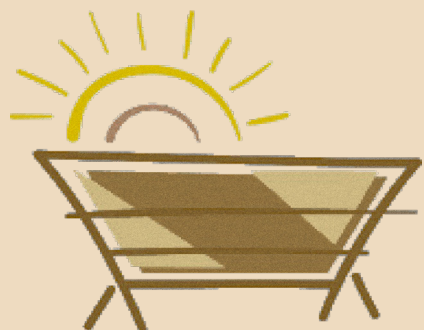
РЕДАКЦИОННА

Скъпи читатели,

Докато сме деца, бързаме да пораснем. А когато пораснем, прекарваме живота си в носталгия по детството. Нашата вяра, въпреки че е устремена към края на времената, е винаги припомняне и завръщане към началото: към мига, в който Бог създава всичко със Своето Слово, към грехопадението на нашите прародители, към въплъщението, страданията, смъртта и възкресението на Божия Син.

И днес ние отново следваме примера на апостол Петър, който „подтиква с напомняне“ (II Пет. 1:13) християните от ранната Църква да държат пророческото слово за Христос и да внимават на него, „докато се зазори и зорницата изгрее в сърцето“ им (II Пет. 1:19). Затова, когато се събираме да се поклоним на Бога, ние четем, препрочитаме и съпреживяваме историческия разказ за живота и служението на Исус, за Неговата саможертва и изкупителна смърт, за Неговото прославяне.

Седмиците преди Рождество Христово са предназначени не толкова да очакваме „Христос да се роди в сърцето ни“ (каквото и да означава това често срещано религиозно клише), а по-скоро са време за сърдечна подготовка, покаяние и молитва. Целта е душата ни да бъде озарена от евангелските истини и да придобием благодатната способност поне малко да вникнем в тайната на Божието въплъщение: тоест тайната на „Бога с нас“.

Скъпи читатели, с последния за тази година брой на вестник *Зорница* сме ви подготвили букет от статии, които с Божията помощ се надяваме да ви насърчат и да освежат вярата ви.

Пожелаваме ви увлекателни и полезни минути със *Зорница*!

п-р Владимир Железов

Общият ни празник

Емил Марков

Наскоро установих, че за Гугъл фразите „Merry Christmas!“, „Весела Коледа!“ и „Честито Рождество!“ са едно и също нещо. За нас, християните, обаче има сериозни разлики.

Подобно мирно съжителство на противоположности срещаме и по щандовете с поздравителни картички. Избираме между два основни модела: единият е с библейски сюжети, а другият – с изображения на Дядо Коледа и съответния интериор. За всекиго по нещо...

„Не забравяме ли истинския смисъл на този ден – раждането на... Дядо Коледа?“ Тази иронична реплика на Мат Грьонинг¹ ми намирава на интригантство. С други думи, дайте да видим кой кога е роден и кой колко е достоверен...

Ала какво наистина празнуваме? Просто някаква фиксирана дата или появата на Светлината като източник на живота, съдържаща истината и сочеща към пътя? Мисля, че е второто. И именно това празнуват всички, макар и не всеки да го осъзнава. „Светлината свети в тъмнината, но тъмнината не я схвана“ (Йоан 1:5).

Неслучайно казваме, че това е най-светлият празник. По цял свят светлината играе основна роля в създаването на празнична атмосфера.

следва на 2 стр.

ПРЕДШЕСТВЕНИЦИ

История и мисия на Методистката църква в Русе

п-р Владимир Железов

За много русенци методистката църква в града е позната повече като „старата евангелска църква“. Колкото и забележителна и красива да е сградата ѝ обаче, малцина предполагат колко дълга е историята на местната църковна общност. За мнозина ще е изненада да научат, че методистката мисия в Русе е започнала още преди Освобождението.

Като съживително движение методизмът се заражда в Англиканската църква. Тя съчетава черти както на протестантската Реформация, така и на Католическата църква. Англиканската църква е *via media*, носител на духовна традиция, обединяваща антиримския дух на протестантските реформатори и стабилността на католическата традиция.

Методисткото движение се заражда като опит за обновление на нравите и завръщане към библейската вяра и святост в Англиканската църква. Джон и Чарлз Уесли, заедно с голяма група свещеници и студенти по богословие, започват да се събират редовно в групи за молитва и изучаване на Библията. Наред с това се отдават на широка милосърдна дейност: обучение на сираци в приюти, осигуряване на храна и материали за грехи на нуждаещите се. Посещават осъдени на смърт и им проповядват Благовестието, за да имат възможност да се покаят и да се помирят с Бога преди смъртта си.

Все повече хора се присъединяват към методистките общности в стремежа си да живеят богоугоден живот. Джон Уесли, който се утвърждава като водач на новото движение за святост, настоява всички, които смятат себе си за християни, да живеят достойно за Господа. На неморалните той казва: „Или признайте, че сте невярващи, или бъдете християни!“ На тези, които избягват да вършат зло, вършат добро и външно водят религиозен живот, той казва: „Може да сте стигнали толкова далеч и все още да нямате онази вяра, която идва от Бога..., която действа чрез любов“.

следва на 4 стр.

ГЛАСЪТ НА АМВОНА

Не ново, но отново

Радостин Марчев

Рождественият сезон е време, в което християните по целия свят отново обръщат погледа си към Въплъщението на Христос – онзи момент, когато Бог е станал човек. Тези от нас, които са от по-дълго време във вярата, знаят, че въпреки тържественото настроение и радостната тръпка, това може да се окаже и един от най-скучните църковни сезони. Рождество е истинско предизвикателство за един проповедник, понеже е много трудно той да бъде оригинален година след година и да каже нещо, което неговите слушатели не са чували вече много пъти. В резултат на това църковните служби и проповеди често звучат до болка познато.

следва на 3 стр.

Общият ни празник

Емил Марков

следва от 1 стр.

Улиците, площадите, магазините, домовете и църквите греят и блестят с разнородни светлини. Хората са някак позарени, дори и отвътре. И скъпи вярващи, нека да го съзрем: в това време невярващият свят най-много се доближава до нас. Виждате само колко общи неща имаме!

И едните, и другите купуваме елхи, украсяваме ги и влагаме в това един и същ смисъл: *копнеж по вечността*.

Деца ставаат някак още по-специални за всички нас, може би и поради повечето свободно време, в което ще им окажем внимание и ще поиграем с тях. Ставаме пощедри, отваряме се за благотворителност,

по-състрадателни сме и по-добри. Не е случайно, че точно по това време е и обичаят да си искаме прошка, независимо от религиозните ни убеждения.

Наричаме този празник семеен и всеки би се радвал да намери време за близките си. Религията тук не играе роля. Всички говорят за чудо и се надяват на чудеса – дори и убедените атеисти (макар и тайно).

Мирът е висша ценност и поне на Рождество всеки е склонен да зарови томаха-вката. Историята познава такива случаи.

Навсякъде по света хората си разменят подаръци в знак на любов или признателност и им се радват. По време на празника особено се насърчава вярата, ако не на възрастните, то поне на децата. Ако липсва добрият герой за стимулирането ѝ, има си дегизиращи костюми.

Може би при толкова изтъкнати прилики, вече не става ясно в какво се състои разликата между християнството и останалите вярвания. Едно и също ли е Коледа и Рождество?

Разлика има и тя е преди всичко в разбирането за Светлината. По време на празника светът само вкусва, докосва се и смътно чувства онова, което Исус има у Себе си и иска да сподели с хората. Защото Той е светлината!

Коледа трае няколко дни, а Рождество е постоянното присъствие на Исус в живота на новородения християнин. Празникът е само повод да посочим на помрачените умове Кой е истинската светлина.

За да стане това обаче, самите християни трябва да се превърнем в светилници. Не да се изолираме, да подчертаваме различията и да осъждаме, а да празнуваме с хората около нас, с пълната радост и веселие, идващи от присъствието на Исус в живота ни. Нека да строим мостове!

В колкото и светъл образ да се представя Дядо Коледа, колкото и добричък и достъпен да изглежда, той не е светлината и любовта. Може всяка година да носи нови подаръци, но за всеки човек има един голям, невероятен подарък: спасението и вечният живот!

И той все още стои недоставен, неполучен, неразонакован и неразгледан – с написан адрес и с точно конкретно име. Може ли някой от нас, докато празнува около човек с недоставена пратка, поне да го информира за този подарък? □

¹ Matthew Abram Groening (р. 1954 г.) – американски аниматор, сценарист и продуцент. Създател на най-дълго просъществувалия анимационен сериал *Семейство Симпсън*.

АБОНАМЕНТНА КАМПАНИЯ '2024! АБОНИРАЙТЕ СЕ!

Скъпи читатели на *Зорница*,

Изпращаме една трудна за всички ни година. Нашият вестник премина през доста трудности в организационно и финансово отношение. В продължение на няколко месеца през лятото на 2024 г. броевете излизаха със закъснение – и това предизвика немалко притеснения у читателите. Разбираме ви напълно и споделяме загрижеността ви, скъпи приятели! И наред с това ви благодарим за молитвите, съпричастността, даренията и предложенията за помощ. Именно благодарение на вашето доверие *Зорница* продължава да излиза! Нямаме намерение да се отказваме в никакъв случай. Това е Божие дело и с Негова помощ заедно ще преодолеем всяко предизвикателство.

С признателност за подкрепата ви сега отново призоваваме за подновяване на груповите абонаменти за новата 2024 год. Налага се да увеличим коричната цена на вестника и това със сигурност не е изненада за никого. Уверени сме, че идват добри времена, с непрестанно подновяващата се всяка заран Божия благодат, с нови предизвикателства, но и нови сили в Духа.

ГРУПОВ АБОНАМЕНТ

За групов целогодишен абонамент се свържете с редакцията на имейл vestnik.zornitsa@gmail.com или на телефон: **0892-250-517**. Както и до този момент, ние се осланяме на доброволци, които да получават пакет с новия брой на посочен адрес и сетне да го разпространяват сред абонатите в църковната си общност.

Цената на годишния абонамент за 2024 г. е **16 лева**.

ЛИЧЕН АБОНАМЕНТ

За личен абонамент се обърнете към местния пощенски клон. Каталогният номер на *Зорница* е **312**. Можете да се абонирате:

- за 3 месеца 4 лева ○ за 9 месеца 12 лева
- за 6 месеца 8 лева ○ за 12 месеца 16 лева

ДАРЕНИЯ

Редакцията се нуждае от финансова подкрепа. Обръщаме се към вас с молба да обмислите дали Бог ви води да участвате с еднократни или редовни дарения за делото на в. *Зорница*!

Вестник *Зорница* е издание с консервативен протестантско-евангелски характер. Спирва се от редакционна колегия към **Българско евангелско дружество**.

По второстепенни доктринални въпроси редакцията допуска разнообразие от мнения. Становището на даден автор невинаги съвпада с това на редакционната колегия.

РЕДАКЦИОННА КОЛЕГИЯ

Влади Райчинов, Владимир Железов,
Данаил Изнатов, Емил Марков,
Олег Константинов, Радостин Марчев,
Станислав Алексиев, Тодор Велчев

ЗОРНИЦА

БЪЛГАРСКО ЕВАНГЕЛСКО ДРУЖЕСТВО

адрес: БЕД, ул. Солунска 49, София 1000 | email: vestnik.zornitsa@gmail.com | FB: [vestnikzornitsa](https://www.facebook.com/vestnikzornitsa) | web: zornitsa.bg | тел.: 0892 250 517

Редактор на броя: п-р Владимир Железов
Коректор: Тодор Велчев
Предпечат: Влади Райчинов
Печат: *Прима принт* ЕООД

Каталожен номер за абонамент
към Български пощи: 312
ISSN: 0861-3826

Зорница се нуждае от финансова подкрепа. Бъдете съработници на най-старото българско периодично издание!

Ще бъдем благодарни, ако обмислите с молитва да бъдете спомоществователи на изданието!

Българско евангелско дружество | IBAN: BG84 BPBI 7942 1021 9606 01 | BIC: BPBIBGSF

Не ново, но отново

Радостин Марчев

следва от 1 стр.

Рождествените богослужения понякога може да ни изглеждат толкова познати, че (да си кажем честно) става доста лесно да загубим внимание и умът ни да се залута в съвсем различна посока, докато думите влизат през едното ухо и излизат през другото, без да предизвикват особен ефект между тези две междинни точки.

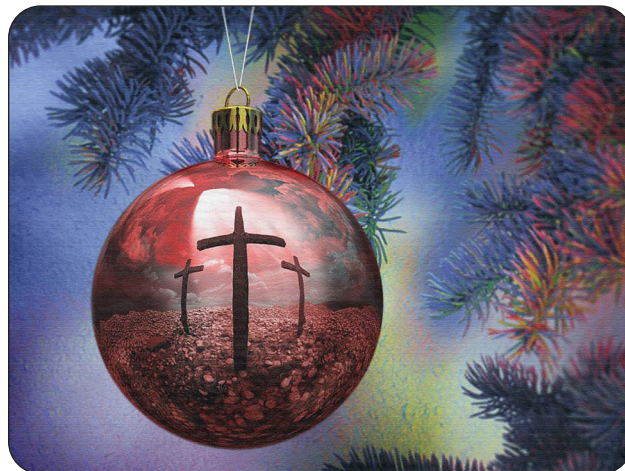
Но празникът Рождество Христово не е установен, за да ни каже нещо особено различно и оригинално. Всъщност е точно обратното. Предназначението му е да напомни на християните нещо, което вече би трябвало да знаят много добре.

Днес не ни е известна точната дата, на която се е родил Христос. В древността (а и днес) различни църковни традиции са отбелязвали този момент по различно време. Дори когато на един по-късен етап се е стигнало до съгласие за една дата, заг това не е имало претенции за историческа прецизност. Целта на празника не е била да ни насочи към конкретната дата, а по-скоро да напомни на поколения хора какъв е основният смисъл на онова, което реално се е случило по някое време в историята.

Рождество не е време, в което да получим някакво ново, специално познание. Преди всичко тези дни са възможност да се спрем в забързаното си ежедневие, да сипомним истини, които вече знаем, и отново да се замислим над тях. А относно Рождество има много, върху което да се мисли.

Преди всичко Христовото възплъщение е събитие, което човешкият ум никога не би могъл да разбере напълно. Как вечният Бог влиза във времето? По какъв начин Неговата природа се свързва с човешката? Как Този, Който притежава цялата сила и знание, може реално да премине през естествените стадии на развитие на едно човешко същество, с цялата му безпомощност и незнание? Как Безсмъртният по дефиниция би могъл да премине през смърт?

Интелектуалната и догматична история на древната Църква до голяма степен представява поредица от богословски опити поне донякъде да се осмислят тези въпроси. Всеки един от ранноцърковните вселенски събори разглежда христологични въпроси и се стреми да изработи техни отговори за поколенията. Християнинът, който иска да занимава своя ум в тези отношения, би могъл да намери повече от достатъчно предизвикателства в рождественото събитие да посвети дори целия си живот на това.

Но това е само едната половина от картината. Рождество не може и не трябва да бъде свеждано до интелектуален ребус за решаване или стимулант за гъделичкане на ума. Неговият смисъл се крие не в разгадаване на „механизма“, а в осъзнаване на следствията, които то носи лично за мен като човек. Христос се ражда за моето спасение – и това е вест, която има силата да преобърне целия ми живот. Чрез вяра в Бога, станал за мен човек, аз получавам спасение от греха, от дявола и от смъртта. Бог ме ражда отново като Свое дете и така отваря отново пътя към дървото на живота. Истинската светлина ме огрява и аз получавам възможност да пия от живата вода, която не само утолява духовната жажда, но и става на свой ред извор на жива вода.

Всичко това не е просто някакъв превъзнесен християнски жаргон, някакви отнесени и възвишени слова, които звучат красиво. Всеки един човек, който е направил стъпката на вяра, знае от личен опит, че тези истини преобръщат живота. А за онзи, който не е пристъпил в тази посока, Рождество Христово е покана да се довери на историческия разказ как Бог се е отказал от всичко, за да достигне до хората, които нямат какво да Му дадат, но които Той въпреки това обича до смърт – и да бъде на свой ред променен от тази вест.

Църквата е определила празника Рождество Христово като начин хората ежегодно да се връщат към тази реалност, която често губим от погледа си. По един парадоксален начин не старото и добре познатото, а именно новото може да затвори очите ни. В светски аспект това може да стане чрез отпускане по течението на празничната комерсиалност, която ни кара да търсим нови преживявания и нови вещи, забравяйки в края на краищата какво всъщност празнуваме. Но може да се случи и в духовен план, когато, изкушени от желанието си да чуем нещо ново и оригинално, ние не обръщаме внимание на това, което знаем, но сме престанали да осмисляме и (по-важно) да преживяваме като по-велико и чудно от всичко останало. Резултатът и в двата случая е размяна на безценен бисер за жалка имитация без реална стойност.

Би било добре в рождественния сезон Благата вест да се представя по възможно най-ясния и оригинален начин, на който са способни нейните посланици. Ето защо тези празници са предизвикателство за всеки проповедник. Но в края на краищата важното е не да чуем нещо ново, а самите ние да се върнем отново към старото рождествено послание. И да пием дълго и жадно от него, докато животът ни отново бъде обновен – както в първия ден, в който сме повярвали в Него. ▢

ИЗ АРХИВА НА ЗОРНИЦА

1933 г.: годишна конференция на Методистката епископална църква

Иван Д. Стефанов

Зорница, 5 октомври 1933 г.

Конференцията бе открита със специално посрещателно събрание в големия салон на Американския девически пансион. Между седящите на платформата силно биеше на очи стройната фигура на председателстващия епископ г-р Джон Нюелсън.

Конференцията бе приветствана от местната евангелска църква в лицето на нейния пастир, от директорката на Американското девическо училище, от кмета на града, от представител на местното запасно офицерство и подофицерство, от представител на южните евангелски съборни църкви, от вестник Зорница, от Съюза на евангелските младежки християнски дружества и най-после от директора на Британското библийско дружество в България. На всички поздравителни отговори епископ Нюелсън.

В началото на конференцията п-р Васил Зяпков държа силна и великолепа реч на тема: „Българската голгота и ние, евангелистите“. Многобройното слушателство я проследи с притаен дъх и голямо внимание. Бих искал да я резюмирам в настоящата кореспонденция, но по липса на място не ми е възможно да сторя това. Деловите събрания на конференцията се предшестваха от молитвени такива, водени от г-н епископа. Те даваха на конгресистите духовни видения, сила и настрой за важната работа, що им предстоеше да вършат.

Най-важният въпрос, поставен пред конференцията, беше за обединението между Методистката епископална църква в България и евангелските църкви в Южна България. В своето болшинство методистките църкви са за обединението.

Избра се комитет от петима пастори и петма миряни, които съвместно с такива от южните църкви да дадат базата за обединение, форма и съдържание и в период от три години до 1936 г. (когато генералната конференция на Методистките епископални църкви ще си каже авторитетната дума по обединението и ще го одобри или отхвърли) да се подготви всичко за обединението. Епископ Нюелсън напълно вярва, че генералната конференция със задоволство ще санкционира обединението. Така в 1936 г., двете големи евангелски тела в България се сливат и се обединяват под една църковна управа, в една евангелска църква, самостоятелна и независима. През туй време нека със смирение се молим и работим за премахването на всички съществувачи пречки за едно истинско обединение. [...] ▢

История и мисия на Методистката църква в Русе

п-р Владимир Железов

следва от 1 стр.

Чистосърдечното посвещение на хората, наречени подигравателно от своите критици „методисти“, води до дълбоки социални промени и религиозно възбуждане първо в Англия, а след това в американските колонии. Чрез проповедници като Франсис Асбъри, Томас Коук и Джордж Уитфийлд, Великото пробуждане достига до Новия свят. От 1784 г., когато се обособява Методистката епископална църква в Америка, всяка година към нея се прибавят между пет и десет хиляди души, в някои години – до 20 хиляди. До 1850 г. Методистката църква вече наброява повече от 5% от населението в американските колонии и става най-голямата протестантска църква в Съединените щати.

Методистите следват Великото поръчение: „Идете, научете всички народи, като ги кръщавате в името на Отца и Сина и Светия Дух, и като ги учите да се покоряват на всичко, което съм ви заповядал“ (Мат. 28:19-20). Самият Джон Уесли е мисионер в английската колония Джорджия от 1735 г., където служи като енорийски свещеник за членовете на колонията и с благовестването си обръща към вярата местното американско население, чрез Божието слово. През живота си той изминава на кон 400 000 километра и изнася над 40 000 проповеди. През XIX век мисионерската активност на методистите и на другите протестантски

църкви достига сериозен разцвет. Методистката епископална църква започва дейност в Индия чрез Томас Коук (през 1814 г.) и в Китай (през 1847 г.).

Как обаче методистките мисионери се озовават в българските земи? Още през 1826 г. представител на Британското и чуждестранно библийско дружество поставя въпроса за нуждата от Библия на български език. Десет години по-късно търновският архиепископ Иларион препоръчва православния свещеник Неофит Рилски за тази

задача и той започва работа незабавно. През 1840 г. БЧБД отпечатва в Смирна 5000 екземпляра от първия пълен български превод на Новия завет. На заглавната страница е записано: „Новият завет на нашия Господ Исус Христос. Нов превод от славянски на български език, направен от Неофит, йеромонах П. П. от Рила. Прилежно изследван и одобрен от преподобния и всемъдр търновски митрополит Иларион. В Смирна. В печатницата на А. Дамянов и компания. 1840 г.“

До 1844 г. повече от 3000 копия от превода на Неофит са разпространени сред българите. Първият български протестант и методистки проповедник Гаврил Илиев става пътуващ книгопродавец и неуморно разпространява Библията и християнската вяра сред нашия народ. Когато става известно, че българите са гладни и жадни за Божието слово,

мисионерската организация на конгресантите се свързва с мисионерското дружество на Методистката епископална църква, за да си сътрудничат в разпространението на християнската вяра сред българите. Конгресантите започват работа в Източна Румелия, а методистите – в Княжество България.

Първите двама мисионери на методистката църква, д-р Алберт Лонг и Уесли Притимън, пристигат у нас през 1857 г., но методистката мисия и утвърждаването на методистката църква в България се свързва най-вече с името на д-р Лонг, който е и първият мисийски надзорник. Д-р Лонг е също така човекът, който през 1864 г. започва да издава месечното младежко списание *Зорница*, а от 1876 г. и първия български периодичен вестник *Зорница*. Той взема участие и в първия превод на Библията на новобългарски език, заедно с Петко Р. Славейков, Христогул Сечан-Николов и д-р Илайъс Ригс. Това издание става известно като „Славейковата“ или „протестантската“ Библия. Отпечатва се през 1871 г. в Цариград, поради което се нарича и „Цариградска Библия“.

Стоян Михайловски нарича Библията „единствената грамотна книга на български език“, а Пенчо Славейков пише следното за значението на тази забележителна книжовна творба на българското Възраждане: „Преводът на Библията тури край на езиковата безредица, на боричкането на разните наречия за първенство и се установи литературният език. След появяването на Библията на бял свят заглъхват разните между разните български говори и източнобългарският говор става общ език за всички ратници на мисълта и националното съзнание.“ □

(Следва)

140 години от освещаването на Методистката църква в Русе

п-р Владимир Железов

ХРОНИКА

На 25 ноември 2023 г. в Евангелската методистка епископална църква в Русе се състоя тържественото честване на 140-та годишнина от освещаването на църковната сграда на местната методистка общност. Празника уважиха пастирите на методистките църкви във Варна (п-р Даниел Топалски), Шумен (п-р Нерсес Кетикян), Лясковец (п-р Ивайло Иванов), София (п-р Цветан Илиев), както и пастори и миряни от Севлиево (п-р Маргарита Тодорова) и Ловеч (п-р Венцислав Андреев).

Също така присъстваха редица гости и евангелски пастори от други деноминации: п-р Павел Иванов от църква „Дом на пробив“, Русе; п-р Румен Бончев от Българска Божия църква (ББЦ), Русе; п-р Пламен Ганчев от Евангелска петдесатна църква (ЕПЦ), Русе; п-р Тим Отри от Българска протестантска църква (БПЦ), Свищов; п-р Иван Стоицев от Евангелска съборна църква (ЕСЦ), Пловдив; Илия Маринов, отговорен проповедник на евангелско общество към СЕСЦ, Русе. Участие в празника взеха и вярващи от русенските църкви ЕПЦ-3, ББЦ, ОБЦ, както и от БПЦ (Свищов).

Ценно бе присъствието на кмета на община Русе Пенчо Милков, на заместник кмета Златомира Стефанова и на началника на отдел „Връзки с обществеността“ в общината Иван Стефанов.

Г-н П. Милков произнесе кратко слово към присъстващите и връчи на пастира на църквата-юбиляр Владимир Железов подарък и поздравителен адрес.

Юбилей в ЕМЕЦ Русе: 25.11.2023 г. | снимки: Владимир Железов

В програмата на юбилея бяха включени класически и по-нови евангелски песни в изпълнение на хора на ЕМЕЦ – Русе. Един от химните изпълни общ хор на църквата-юбиляр и ЕПЦ-3. Госпожа Бисера Друмева изнесе на църковния орган концерт с произведения от Йохан С. Бах и Георг Фр. Хендел. П-р Владимир Железов прочете исторически доклад за историята и мисията на Евангелската методистка църква в гр. Русе, който представяме на читателите в настоящия брой на *Зорница* (вж. 1 и 5 стр.). Тържеството завърши с класическия химн на Джон Нютън „О, колко чудна благодат“ (*Amazing Grace*), който всички присъстващи изпяха изправени. □

Проблемът за злото

И отношението към него във философията и богословието през XX и XXI век

II част

Деян Димитров

Проблемът за злото често има емоционално естество, понеже засяга тежки теми от човешкия живот. Той не е просто философска абстракция. Всеки от нас се сблъсква ежедневно със страданието. Все пак, така както го дефинирахме в предната част, проблемът стъпва на редица философски презумпции, които трябва да бъдат прегледани, разбрани и оценени. Ще започнем прегледа с течението на *аналитичната философия* предвид факта, че философите, споменати относно формулирането на проблема, са представителни именно на това течение.

АНАЛИТИЧНА ФИЛОСОФИЯ

За един от основателите на аналитичната философия се сочи британският философ Бъртранг Ръсел (1872-1970 г.). Той заявява, че това течение съчетава емпиризма с интерес към дедуктивните страни на човешкото познание. По отношение на философията на религията, той заема атеистична позиция и не приема по-висш източник на познание освен човешкия ум.

Уилям Роу, популяризатор на доказателствения аргумент за проблема за злото, е също представител на аналитичната философия и защитник на атеизма. Като юноша изповядва християнска вяра и дори желае да стане църковен служител. Учи философия в гръжкия университет „Уейн“, където попада под силното влияние на професор с атеистични убеждения. При магистратурата си в Чикагската богословска семинария Роу развива критичен поглед върху Библията, като изучава нейния произход и противоположни богословски възгледи. Записва докторантура по философия в Мичиганския университет. Той описва своя преход от евангелски християнин до атеист като постепенен процес, който е резултат от липсата на преживявания и на доказателства, необходими за поддържане на религиозните му убеждения. Търсенето на такива доказателства започва, след като той става все по-скептичен за боговдъхновения характер на Библията.¹

Наред с посочените аналитични философи с атеистични разбирания, в това философско течение има и изявено християнско крило. Негов представител е Алвин Плантинга (р. 1932 г.). Той има принос към епистемологията с тритомния си труд *Warranted Christian Belief* (2000) и защитава разбиранието, че вярата в Бога може да бъде основополагащо убеждение, което не се нуждае от доказателства.² Плантинга се спира на логическия проблем за злото, като предлага „защита на свободната воля“. Така Плантинга на практика атакува *предположение 4* от аргумента на Маки (вж. Зорница, 10/2023): „За всемогъщо същество не съществуват ограничения пред това, което може да направи.“ Всемогъществото не означава, че Бог може да направи абсолютно всичко. Например Бог не може да направи вярно едно логическо противоречие. Плантинга отбелязва, че идеята

за Бог, който може да създаде свят със свободни хора и да гарантира, че те винаги ще правят морално добри избори, е такова логическо противоречие. Същевременно, ако Бог иска да максимизира доброто, това изисква да създаде морално свободни агенти, защото само така те могат да изберат самостоятелно да вършат добро. Плантинга не твърди непременно, че свободната воля е по-висок приоритет за Бога. Той не изгражда цялостна теодицея, а просто иска да предложи защита срещу логическия проблем за злото. Показва, че между доброта и всемогъществото на Бога и съществуването на злото няма логическо противоречие, тъй като последното може да е цената, която трябва да се плати за съществуването на доброто. Защитата на Плантинга е добре приета от философската общност и дори представителни на атеизма я приемат за валидна.

Защитата на Плантинга предполага *инкомпатибилистично*³ разбиране за свободната воля. Тоест Бог не може да създаде свободни хора и да определи те да правят само морално добри избори. В разбирането на мислителите за свободната воля има две несъвместими крайности: *детерминизъм* и *либертарианска свободна воля*. Детерминизмът може да бъде теистичен или натуралистичен. В първия случай Бог, а във втория природни дадености (химични реакции в мозъка, натрупан опит, обстоятелства, естествени способности) определят всяко човешко решение, а това прави свободната воля на човека само *илузия*. Според Плантинга Бог би могъл да създаде детерминистичен свят, но това ще го лиши от доброто в свободните морални избори на хората. Затова Бог дарява човека с либертарианска свободна воля и реална способност при всеки избор да направи другоаче – и това няма как да е съвместимо с каквато и да е форма на детерминизъм.

Съществува и междинен път – на т.нар. *компатибилизъм*. Според него теистичният (или материалистичният) детерминизъм е съвместим с човешката свободна воля. Бог (или природата) определя всичко случващо се, но същевременно човек прави автентични избори въз основа на това, което иска.

ЕКЗИСТЕНЦИАЛИЗЪМ

Друго философско течение, което има отношение към проблема за злото, е екзистенциализмът. Той е опит да се гради философия от гледна точка на човека, който преживява събитията, а не заема неутрално положение. За това философско течение познаването на съществуването е по-важно от познаването на същността. Бащи на движението са Сьорен Киркегор (1813-1855 г.) и Фьодор Достоевски (1821-1881 г.), а сред основните му представители през XX век са Мартин Хайдегер (1889-1976 г.), Жан-Пол Сартр (1905-1980 г.), Мартин Бубер (1878-1965 г.) и Еманюел Левинас (1906-1995 г.).⁴

При дефиниране на проблема за злото използвахме логически и доказателствени аргументи, но същевременно споменахме, че този проблем засяга хората и на нивото на личното преживяване. Това се вписва във философския подход на екзистенциализма и не е случайно, че един от популярните примери

за илюстрация на проблема за злото идва от романа *Братя Карамазови* на Достоевски. Там героият Иван разказва трагичната история на дете, което е малтретирано от родителите си и се пита къде е справедливостта.

Сред екзистенциалистите можем да открием както атеистични мислителци, така и такива, които имат ясно изразен теистичен светоглед. Например, Жан-Пол Сартр е войнстващ атеист, увлечен по идеологията на марксизма и комунизма. Централна тема в неговата философия заема свободата, разглеждана като радикална способност на хората да се самоопределят. Понеже няма създател, който да е придал предназначение на човешкото същество, то се определя от собствените си действия. Това прави човека напълно свободен и отговорен – два аспекта, които според Сартр биха били компрометирани, ако се приеме, че има създател.

От друга страна, Еманюел Левинас е пример за екзистенциалист с теистичен светоглед. От дете изучава Тората и Талмуда, а впоследствие е повлиян от идеите на Хусерл и Хайдегер. В неговата философия водеща е етиката. Така битието се разглежда от практичен и всекидневен ъгъл и Левинас обръща специално внимание на злото в човешкия живот. Той заявява, че Холокостът е станал „парадигма на безпричинното (*gratuitous*) човешко страдание, при което злото се проявява в своята сатанинска отворителност“.

Отговорът на Левинас по отношение на съществуването на злото не е да постави теизма под въпрос. По-скоро в неговата етика откриваме стремеж да се изкупи злото. Левинас разглежда заповедите от Тората (като „Не убивай“) като основополагащи зависимости, задължаващи хората. Личността на ближния ни поражда трансцендентен месински призив у нас, според който сме длъжни да застанем на неговото място и да понесем неговите грехове. Това морално задължение на почит към другите предхожда собствената ни воля и инициативност.

ПРАГМАТИЗЪМ

Прагматизмът е философско течение, което се развива в САЩ под влиянието на Чарлз Сандърс Пърс (1839-1914 г.), Уилям Джеймс (1842-1910 г.) и Джон Дюи (1859-1952 г.). Основното при него е, че се отдава предимство на действието пред теорията. За прагматиците злото не трябва да се обвързва с богословски и метафизични принципи, а влиянието му в света трябва да се ограничи на едно практично ниво. □

(Следва)

¹ William L. Rowe, Wikipedia.

² Д. Изнатов, *Църквата и светът през XX и началото на XXI век*, 102 с.

³ От англ. *incompatible* (несъвместим) – несъвместимост на свободната воля със строгия детерминизъм.

⁴ Д. Изнатов, *Църквата и светът*, 27 с.

Опити за реформация на Католическата църква 660 години от раждането на Жан Шарлие

п-р Данаил Игнатов

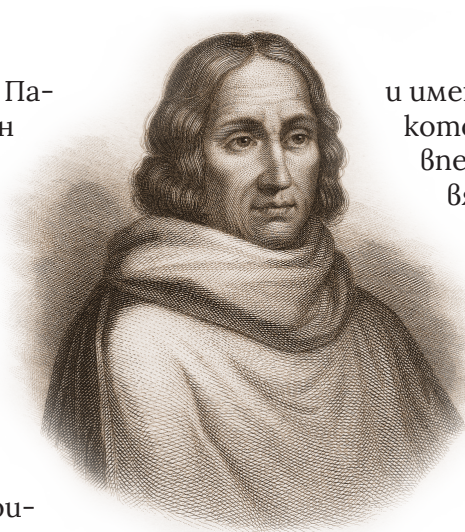
Жан Шарлие, ректор на Парижкия университет, е един от най-влиятелните френски духовници в края на XIV и началото на XV век. Подобно на своите съвременници Джон Уиклиф и Ян Хус, той работи за реформиране на Църквата, но за разлика от тях понася твърде незначителни санкции от страна на властите. Пише множество трактати, с които защитава своите идеи.

Жан Шарлие е роден на 14 декември 1363 г. във френския град Герсон. Родителите му са познати като силно вярващи и благочестиви християни и възпитават децата си в същия дух. Като най-голям син, Жан изпълнява ролята на духовен наставник на по-малките в семейството. Има данни, че неговите сестри по-късно поемат обет за девство и се отдават на благотворителност.

По това време наближава краят на Стогодишната война между Франция и Англия. Жана д'Арк е изгорена на клада по несправедливи обвинения в магьосничество и за това, че в сраженията носи мъжки грехи. Шарлие напразно се опитва да я защити. Тогава папската институция е в дълбока криза. В продължение на цял век след 1305 г. седалището на папите се мести ту в Рим, ту във френския град Авиньон, а периодът е известен с наименованията „Вавилонският плен на папството“ и „Големият разкол“.

В един момент Католическата църква се управлява от двама, дори от трима папи, които си оспорват властта. Висшето духовенство е погълнато от корупция и разврат. Това се отразява на целия обществен морал и духовен живот на народа.

Като противодействие на тази тежка криза, в средите на Католическата църква се надигат някои будни улове, които полагат усилия да се противопоставят на повсеместния упадък. Между тях изпъква

и името на Жан Шарлие. Житейското мото на този духовник е впечатляващо: „Покайте се и вярвайте в Евангелието!“

Жан Шарлие добре осъзнава, че за да има реални реформи в Църквата, са необходими усилия за възпитание на младото поколение. Поставя си като цел да насочва подрастващите към истинска вяра в сърцето, която е по-съществена от догматичните познания. Говори, че децата и

дори умствено недоразвитите, с тяхната проста вяра, водят християнски живот, който е по-истински от този на мнозина морално пропагнали интелектуалци. Вярата трябва да бъде съсредоточена в Христос. Шарлие насърчава студентите по богословие да изучават с предимство Библията и онези книги, които водят до познание на Христос, а чак след това трудовете, които изследват природата на Бога. А в своята пасторска работа учи хората, че с всяко Свое дело Христос ни дава пример как да Го следваме и как да живеем.

В обществото на Запад настъпват силни брожения поради хаоса в Църквата. През 1367 г. за кратко време папа Урбан V се връща в Рим и донякъде възстановява вътрешния мир в католическата общност. Но кардиналите, които в мнозинството си са французи, настояват той да се установи отново в Авиньон. През 1370 г. папа Урбан се подчинява на това искане.

Под натиска на обществото, повлияно от мистичните видения на една монахиня, през януари 1377 г. папа Григорий XI се връща в Рим, където е посрещнат тържествено. С това сякаш се слага край на прословутия „Вавилонски плен“ на папството. Но вътрешните напрежения и борби не престават. Настъпва нова криза, известна този път като „Големия разкол“. За известно време папската тиара си оспорват трима

папи, подкрепяни от различни владетели и аристократични кръгове в Западна Европа.

След неуспешни опити за помирение, по инициатива на Жан Шарлие, който по това време е ректор на Сорбоната, се разгръща движение за реформи и възстановяване свободата на Църквата от опека на светската власт. Той проповядва, че авторитетът на църковните събори стои над авторитета на папата – нещо, което по негово време звучи реформаторски (ако не и еретично) на Запад.

Все пак тази позиция не остава без последиствия и през 1414 г. императорът на Свещената римска империя Зигмунд Люксембургски свиква Събора в Констанс (1414-1418 г.) заедно с папа Йоан XIII. Полагат се огромни усилия за преодоляване на кризата. Присъстват 350 делегати от западните църкви. На 11 ноември 1417 г. като законен наследник на папския престол е избран Мартин V.

Името на Жан Шарлие може да се запише в светлите страници на църковната история, но е помрачено от един факт. През 1416 г. същият този събор осъжда съчиненията на Уиклиф и издава заповед за екзекуцията на Ян Хус чрез изгаряне на клада. Шарлие е един от главните обвинители в престъпление за неподчинение на религиозните и политически авторитети. Въпреки че подобно на Хус, той също отдава първостепенно значение на Свещеното писание, според Шарлие единствено право да го тълкува има висшият църковен клир. Само католическите свещеници могат да обучават народа във вяра, смята той.

От друга страна, Жак Шарлие не се колебае да обвини графа на Бургундия в неморален живот и в подбуждателство за убийството на неговия съперник, графа на Орлеан. За тази позиция Шарлие е принуден да живее в изгнание цели две години. По-късно се завръща и се установява в град Лион. Там прекарва последните години от живота си в писане на духовна литература и като наставник и учител на деца. □

Евангелски живот

ИЗ АРХИВА НА ЗОРНИЦА

Зорница, 6 декември 1933 г.

КРИЧИМ

Евангелското общество има едно твърде сполучливо социално събрание за младите си на 14 ноември 1933 г.. Присъстваха всички поканени, млади женени двойки, както девиците и момците – повече от 40 души, които едва побра помещението. Изпълни се една програма със сериозни, поучителни и духовити номера, след което последва весела част с разни игри. Времето се прекара много весело и задушевно. Всички останаха доволни и насърчени, с пожелания за скорошна друга такава среща.

ИХТИМАН

Миналата света Неделя 2-ца Берг е посетила Ихтиман. В евангелската църква заранта тя е говорила върху предмета „Как да побеждаваме изкушенията“, а вечерта „Църквата – дом Божи“. Нашето общество, както и голям брой граждани останаха много доволни от поучителните проповеди на говорителката.

СЕДМИЦА НА „ДОБРИЯ САМАРЯНИН“ В СОФИЯ

Вечерната служба в Евангелската църква в София на 26 ноември 1933 г., , неделя, беше посветена на *добрия самарянин*. Комитетът със същото име при църквата чрез шестимата си говорители силно подчерта дълга на една църква в социалния живот и следването на стъпките на Добрия самарянин Исус Христос. [...]

С горещ апел комитетът се позова на милосърдието на църковните членове и ги прикани през настоящата „Седмица на добрия самарянин“ да разтворят щедро кесите си, да презгледат гардеробите и зимниците си и всичко, що могат, за пари, ненужни грехи, хранителни продукти и прочее, а сетне да ги изпратят на комитета, за да може последният добре да запаси склада си и да обзаведе основаната прицърковна амбулатория за безплатно лекуване на бедно болни. [...] Делото на „Добрия самарянин“ при Евангелската църква в София е добър пример за подражание.

СЪОБЩЕНИЯ ОТ ЛОМ

От два месеца съм на новото си работно поле на Дунава. Грамадна разлика има между Варна и Лом, във всяко отношение. Още отначало се сблъсках с куп неудобства. Преди всичко грамадното, но недовършено църковно помещение. От 5-12 ноември имаме съживителни събрания. Времето ще покаже резултатите. Благодарственият ден беше отличен.

Посещавам и близкото село Голенци, известно с многото си повярвали цигани. То има „частие“ да е разделено на пет или шест религиозни лагера.

От 16 до 26 ноември 1933 г. имаме съживителни събрания в с. Войводово. Благословени събрания! Скарани се помириха, охладнели се насърчиха и върнаха в църква. Последният ден беше най-тържествен. Имаше Господня вечеря и кръщаване на деца, а вечерта се присъединиха към църквата 16 души в членство под изпит и четирима в пълно. Подобни моменти са истински духовен пир за една църква. В с. Галиче се организираха в самостоятелна група с редовни богослужения. Бог да ги благославя!

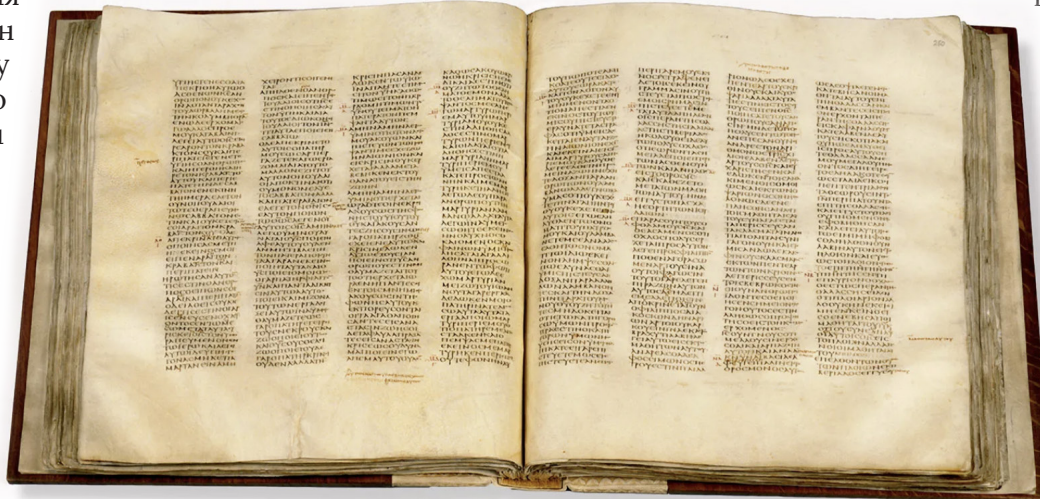
Codex Sinaiticus пристига в Англия

Радостин Марчев

През далечната 1844 г. немският библеист Константин фон Тишендорф пристигнал в манастира св. Екатерина, разположен на планината Синай. Изгарящ от страстно-то желание да състави възможно най-добрат редакция на библейския текст, той търсел всеки древен ръкопис, който би могъл да му помогне в това начинание. Но вероятно и в най-смелите си фантазии той не си представял къде ще открие съкровището, за което копнеел.

Когато случайно се загледал в няколко смачкани листа, захвърлени в една кофа за отпадъци, Тишендорф открил, че те са част от препис на Новия завет. По-внимателното му проучване показало, че това е един от най-древните запазени текстове.

Сърцето му почти спряло, когато разбрал, че други подобни свитъци вече са били изгорени като ненужни боклуци. Оказало се обаче, че монасите все още пазят останалите части на намерения в кофата текст,

който впоследствие бил наречен *Codex Sinaiticus*: на името на планината Синай, където бил открит. Осъзнавайки неговата ценност, обаче, те отказали да му го предоставят или продадат.

Codex Sinaiticus съдържа гръцки превод на Стария завет, заедно с апокрифите² и второканоничните³ книги, както и целия Нов завет. Датиран около средата на четвърти век, той е най-старото цялостно копие на Новия завет, с което

разполагаме, макар да има запазени и по-стари фрагменти и цели книги от него. Тъй като по това време канонът на Новия завет все още не е бил утвърден, текстът съдържа и *Посланието на Варнава* и *Пастирът на Ерм*. Написан е на пергамент, съставен от двойни листове с размери 40 на 70 см.

Наред с *Codex Alexandrinus* и *Codex Vaticanus*, *Codex Sinaiticus* е едно от най-старите налични пълни

копия на Библията и е истинско съкровище за текстова критика – наука, която се занимава с реконструкция на оригиналния текст на Библията.

Оригиналният ръкопис останал в Русия до 1933 г., когато комунистическото правителство, отчаяно нуждаейки се от валута, го продало на Англия за огромната за времето си сума от 100 000 лири. Така на 24 декември 1933 г. безценният ръкопис пристигнал в Британския музей. Днес той остава постоянно изложен в Британската библиотека. □

¹ Според версията на днешните монаси, Тишендорф откраднал ръкописа.

² В протестантската библеистика „апокриф“ обикновено означава псевдэпиграфна книга, която не е включена в библейския канон. Б.р.

³ Второканоничните книги в Стария завет са известни само в гръцки превод. Те не присъстват в протестантските преводи на Библията, но са включени в католическите или православните издания на Свещеното писание. Б.р.

Немските протестанти: с Хитлер или с Барт?

Иван Д. Стефанов

Новата власт в Германия си е турила за задача да похити и религиозната свобода. Но ще срещне отпора на свободната протестантска църква там.

Карл Барт вече е вдигнал глас на протест срещу новото посегателство. Туй може да бъде прелюдия към новата борба срещу диктаторството на държавата срещу съвестта. Стълкновението между движението на „германските християни“ (*Deutsche Christen*), зад които стои диктаторството на Хитлеровите национал-социалисти и движението на Карл Барт, наречено „Theologische Dialektik“, е налице.

Туй стълкновение и тая борба са станали по следния начин: национал-социалистическото движение още преди две или три години започна да вдъхновява някои християнски водачи със силното желание за това, силите на протестантското християнство в Германия да се обединят и да се поставят под авторитета на един „върховен водач“. Те видяха, че 29-те протестантски църкви са пръснати в различни части на Германия, без никаква обща цел, не давайки каквото и да е принос към обединението на германския народ. Един пастир на име Фридрих Винеке прочел книгата на Хитлер *Моята борба*. Четейки тази книга, в него блеснала мисълта, че при написването й Хитлер бил воден не от някакъв идеал, а непосредствено от Всемогъщия. Той много допринесъл за развитието на така нареченото „християнско“ движение в Германия.

Водачите на това движение се събрали през април т.г. и съставили „директивите“. През май те се събрали повторно и съставили „принципите“. Движението упражнило натиск върху самото правителство, за да се прокарат реформи в църквата. С указ Лутеранската църква и калвинистките енории се обединили и един водач („фюрер“) бил назначен.

Пруската църква побързала да избере за такъв благочестивия д-р Богелшвинг, но вакантното място било заето от военния капелан Мюлер, личен приятел на Хитлер. Като избраник на „християнското“ движение в Германия, Мюлер е напълно съгласен с „директивите“ и „принципите“, изработени от неговите водачи. Те са следните: Новата църква на Райха ще замести другите църкви в Германия. Те са лоялни спрямо вярата в Исус Христос, „съобразно с националните ни характеристики“. Те казват: „Ние искаме църквата ни да се бие в предните редове в решителния бой за съществуването на народа ни. Ние виждаме в племето ни, в народа и в нацията ни наредби, които сам Бог ни е дал и поверил. Той ни заповядва да поддържаме тия като божествен закон“.

П-р Винеке казва, че поради тази причина, един покръстен еврей не може да се присъедини към германската църква и за голямо учудване продължава: „Бог, който е благоволил в различите народи, дава на всеки един от тях евангелие, според особената им нужда“.

„Милостта смекчава един народ и Бог на милостта е угол, който трябва да изчезне и даде място на Бога възпитателя... Обръщането на евреите е една сериозна опасност за народното съществуване. То отваря врата за чужда кръв. Ние искаме църквата да тържествува над отровните тенденции на пацифизма, интернационализма и франкмасонството. [...] Църквата трябва да бъде църква на германските християни, което ще рече, на християни от арийското племе. [...] Църквата трябва да приеме като основа на вярата върховния авторитет на национал-социалистическата държава.“

Забележително е, че Хитлер, който е католик, привързан към традиционното християнство, не е дал мнението си относно тия „принципи“. Без съмнение,

той е уверен, че в борбата му с големия неприятел, комунизма, ще намери силна опора сред консервативните протестантски християни в Германия. [...]

В същия ден, когато се издаде нова конституция на църквата, Карл Барт написа една палеца брошура. Той заяви, че е готов да „отиде в катакомбите“, вместо да се примири с доктрините на „германските християни“. Според него, църквата не вярва в каквато и да е особена държава и следователно, в никаква германска държава, под каквато и да е специално определена форма. Следователно тя не вярва в национал-социалистическата държава. Църквата няма друга мисия от службата и прокламирането на Божието слово. Реформите в църквата трябва да дойдат от вътре, не от вън. Духовен водач е този, който е способен да я води като Лутер и Калвин, с чист духовен авторитет. [...]

На тези, които казват, че тази нова мярка е взета, за да се запази църквата от опасностите, които я грозят, Карл Барт отговаря: „Когато е истинна, църквата е спасена и е там, където двама или трима от верните са събрани в Исусовото име.“

Даже ако 95 на сто от германските протестанти минат към движението на „германските християни“, Барт не ще капитулира, но ще стори всичко, за да спаси църквата, даже с цената на единството. „Божието слово е вечно.“ Църквата и богословието съществуват за спасението на хората, което нито държавата, нито църквата могат да дадат, но което църквата има мисия да проповядва. [...]

Не ще отидем далеч, ако кажем, че макар болшинството в Германия днес да е с „германските християни“, пак гласът на Карл Барт е глас на старите пророци, звучащ и идещ от вечността.. □

ИЗ АРХИВА НА ЗОРНИЦА

Зорница, 6 декември 1933 г.

Фруменций, апостолът на Етиопия

1640 години от смъртта му

Тодор Велчев

„Заради всичко, което сте правили добре, аз ви дарявам със свобода.“ Тези думи изрича старият владетел на Аксумското царство (днес, Етиопия), на смъртния си одър. Пред него стоят двама младежи от Тир, които са били неговии роби в продължение на няколко години. Един от тях му е служил като виночерпец, а другият – като личен секретар. Имената им са съответно Егесий и Фруменций.

Любопитен низ от събития е довел до този вълнуващ момент от живота на двамата. Като юноши, те са се учили под ръководството на своя чичо, християнският философ Меропий. Последният чувства силен подтик да посети Арабия. Предлага на момчетата да ги вземе със себе си, а те възторжено презръщат възможността да „видят малко свят“. Пътешествието протича нормално и ето ги на един кораб на път към дома. Корабът хвърля котва в етиопско пристанище, за да се снабди с пресни провизии. Един от моряците обаче се сбива с местни хора. Избухва насилие и почти всички пътници на борда са убити, включително Меропий. (Според друго предание, те стават жертви на тежко коработрушение.)

Фруменций Етиопски, икона от неизвестен автор
| източник: Wikipedia

Спасяват се единствено Егесий и Фруменций, които в този момент учат под едно дърво, на известно разстояние от разгорялата се битка. Етиопците ги пленяват и ги изпращат при своя цар. Той е силно впечатлен от обноските им и ги прави свои лични дворцови роби. Скоро Фруменций се сприятелява с Анбарам, юдейски свещеник с известни симпатии към християните. През IV век юдаизмът има присъствие в Етиопия, като влиянието му вероятно се е простирало далеч назад в историята, чак до времето на Соломон.

Скалният манастир *Dabba Selama*, разположен на малка площадка над огромни пропасти
| източник: Wikipedia

Когато царят умира, никой от синовете му не е пълнолетен, за да може да поеме управлението на страната. Овдовялата царица моли Егесий и Фруменций да ѝ помагат в държавните дела и да обучават синовете ѝ. Дватама се съгласяват. При това те полагат усилия за разпространение на Евангелието. Например, те насърчават търговците с християнска вяра да се молят и покланят на Бога публично. Застъпват се и пред царя да определи „места, където [тези хора] да се събират за обща молитва според римския ритуал“.

Идва денят възмъжаният престолонаследник да седне на бащиния трон. Той кани Егесий и Фруменций да останат, но двамата са решени да напуснат Етиопия. Следвайки течението на река Нил, стигат до Александрия. Фруменций е дълбоко загрижен за спасението на народа, сред когото някога е служел като роб. Затова се обръща към местния епископ Атанасий Велики¹ с молба да ръкоположи епископ на етиопците. Именитият духовен пастир оценява значимостта на начинанието. Но кой може да е по-подготвен за тази мисия от самия Фруменций? Според преданието, Атанасий му казва: „А кой сред нас може по-добре от теб да разгони мъглата на езичесвото и да занесе там зората на божественото Благовестие?“ След като обучава и подготвя Фруменций, епископът на Александрия го ръкополага също за епископ и го изпраща обратно в Етиопия. Вероятно това се е случило между 340 и 346 година.

Там Фруменций най-напред отива при своя стар приятел Анбарам. Скоро последният се обръща към Христос и също бива ръкоположен. Дватама с Фруменций работят в тандем за евангелизирането на двореца. Под тяхно влияние цар Езана и брат му Сеазана приемат християнството и се кръщават, като приемат нови имена. Фруменций основава и първия манастир в Етиопия: *Dabba Selama*. Той и сподвижниците му организират етиопската църква и разширяват мисионерската си дейност в Нубия (днес, Судан) и Йемен.

Междувременно Егесий също е станал свещеник. Той се е завърнал в родния Тир, където среща църковния историк Руфин. Именно на Руфин дължим вълнуващата биография на Фруменций, достигнала до наши дни.

По онова време църквата в цялата Римска империя е в тежка схватка с арианската ерес, отричаща божествеността на Христос. Император Константин (337–361 г.) покровителства арианите. Той изпраща писмо до цар Езана² да изгони Фруменций и да постави ариански епископ на негово място. Но етиопският монарх отказва. Има предание, според което той веднъж казал на Фруменций: „Колко години живя сред нас и не видяхме от теб никакво чудо! Откъде сега ти е дадена такава благодат [да проповядваш Евангелието] и при това за такова кратко време?!“

Фруменций е обичан от своето паство. След смъртта му Етиопската църква го нарича „нашия отец“ и „баща на мира“ – титли, които нейният патриарх носи и до ден днешен. Църковното предание му приписва превод на Новия завет на гиез, южносемитски език (наричан още „класически етиопски“) и принос в развитието на азбуката на този език, която днес се ползва в Етиопия и Еритрея. Самият език гиез и до днес се използва при отслужването на литургия в Етиопската православна църква, Етиопската католическа църква, Еритрейската православна църква и в юдейската общност „Бета Израел“ в Етиопия.

Голямото влияние на Фруменций е засвидетелствано от монети, сечени през втората половина от царуването на Езана. Старите надписи от езическия период са заменени от такива с християнско съдържание.

Апостолът на Етиопия умира през 383 г. Коптската църква почита паметта му на 18 декември. Канонизиран е като светец от Православната и от Католическата църква. Англиканската семинария в Етиопия е наречена в негова чест Богословски колеж „Св. Фруменций“. □

¹ Вж. статията за него в *Зорница*, 01/2017.

² Писмото е запазено в „Апологии“ на Атанасий Велики (357–358 г.).